

Innst. S. nr. 198

(2000-2001)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om eierskap i Statoil og fremtidig forvaltning av SDØE

St.prp. nr. 36 (2000-2001)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Hovedmålene i petroleumspolitikken

Følgende tre hovedmål danner grunnlaget for Regjeringens petroleumspolitik:

- Olje- og gassressursene skal gi høyest mulig verdiskaping og bidra til å sikre velferd og sysselsetting.
- Petroleumsvirksomheten skal bidra til en internasjonalisering av vår industri knyttet til olje- og gassvirksomheten.
- Forene rollen som en stor energiproducent med å være et foregangsland i miljøspørsmål.

Regjeringen har ut fra disse hovedmålene konkretisert følgende prinsipper for olje- og gasspolitikken:

- Alle olje- og gassforekomstene på norsk sokkel tilhører samfunnet ved den norske staten som grunneier.
- Utvinningen av olje og gass skal reguleres på en måte som trykker hensynet til bærekraftig utvikling og en ansvarsfull og langsiktig forvaltning. På dette grunnlaget tildeler staten tidsavgrensede lete- og utvinningstillatelser til oljeselskapene.
- Petroleumsvirksomheten har stor betydning for norsk økonomi og for vår felles velferd. Derfor må den være under klar politisk kontroll og styring, og skje med høye krav til helse, sikkerhet og miljøtrygghet.
- Forvaltningen av ressursene skal skje til beste for alle innbyggere og fremtidige generasjoner. Det er et overordnet mål for Regjeringens oljepolitikk at en størst mulig andel av verdiskapingen fra olje- og gassvirksomheten skal tilfalle fellesskapet.
- Statens pengestrøm fra petroleumsvirksomheten hentes ved skatt på oljeselskapene, inntekter fra Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE)

og utbytte fra Statoil og Hydro. Regjeringen vil fortsatt bruke disse virkemidlene aktivt for å sikre fellesskapets verdier og inntekter i framtida.

- For Regjeringen er det viktig å sikre at virksomheten på norsk sokkel bidrar til industriell utvikling i Norge, både når det gjelder lete- og produksjonsvirksomhet, utbygginger, drift og vedlikehold, landbasert bearbeiding av olje og gass, teknologitviking og forskning.
- Norsk leverandørindustri er en viktig del av det samlede norske oljemiljøet, og mye av den teknologiske utviklingen skjer nettopp i samspillet mellom leverandørene og oljeselskapene. Norge skal fortsatt ha en konkurransedyktig og lønnsom olje- og gassindustri, som bidrar til sysselsetting og økt verdiskaping, og som kan hevde seg i konkurransen om oppgaver både her hjemme og i utlandet.
- Regjeringen vil følge opp disse hensynene og prinsippene gjennom lovgivningen, konsesjonspolitikken, nasjonalt eierskap til ressursene, og statlig deltakelse i olje- og gassvirksomheten gjennom Statens direkte økonomiske engasjement og våre to oljeselskaper.

I proposisjonen trekkes det frem en del hovedutfordringer og utviklingstrekk innenfor olje- og gassindustrien som har betydning i et eier- og ressursforvalterperspektiv. Det vises til at petroleumsvirksomheten er vår viktigste eksportnæring - med betydelige muligheter for industriell videreutvikling, økt konkurransekraft og internasjonal deltakelse. Det er viktig at erfaring, kompetanse og etablerte markedsposisjoner blir videreutviklet slik at Norge beholder sin stilling som en ledende energinasjon, ved at både de norske oljeselskapene og leverandørindustrien får et solid grunnlag for å etablere sterkere posisjoner i de internasjonale energimarkedene.

Norsk kontinentalsokkel byr fortsatt på løfterike muligheter, og det er påvist reserver som kan gi produksjon av olje i 20-25 år og av gass i opp mot 100 år. I tillegg kommer muligheter for nye funn og økt utvinningsgrad i hver brønn som følge av teknologiske fremskritt. Det blir viktig å legge til rette for en effektiv ressursbruk av disse reservene gjennom tidsavgrensede lete- og utvinningstillatelser, slik at virksomheten på norsk sokkel kan opprettholde sin konkurransekraft.

For å sikre at verdiene til de norske gassressursene skal kunne realiseres må det legges til rette for at Norge gjennom Statoil også i fremtiden kan ha et sterkt europeisk olje-, gass- og energiselskap. Det vil si et selskap som kan konkurrere på likeverdige vilkår, både når det gjelder produksjon, distribusjon og markedsføring.

Det innenlandske markedet for direkte bruk av naturgass til industri, samferdselsformål, fjernvarme og annen anvendelse skal utvikles videre, og Regjeringen legger opp til en egen handlingsplan for innenlandsk bruk av naturgass.

De siste årene har vi sett en rekke fusjoner og oppkjøp i olje- og gassindustrien på tvers av landegrensene. For å videreutvikle kompetansen og verdiene i de norske oljeselskapene og i leverandørindustrien, mener Regjeringen det må legges til rette for at de skal fortsette å søke oppgaver i andre land.

Det er vesentlig å styrke virksomheten på norsk kontinentalsokkel, organiseringen og sammensettingen av det statlige engasjementet i petroleumsvirksomheten skal vurderes nøye, og Regjeringen vil fokusere på en langsiktig forvaltning av olje- og gassressursene.

De viktigste hensynene som ligger til grunn for den videreutviklingen av statens engasjement Regjeringen tar sikte på å gjennomføre, er å:

- sikre statens inntekter,
- videreutvikle norsk oljeindustri både nasjonalt og internasjonalt,
- videreutvikle norsk kontinentalsokkels konkurransekraft,
- sikre langsiktig gassforvaltning som en integrert del av disse tre elementene.

Regjeringen legger i proposisjonen fram vurderinger og forslag til hvordan statens eierskap bør innrettes for å realisere de overordnede petroleumspolitiske mål, og det fremmes forslag om en bedre organisering av det statlige eierskapet til olje- og gassforekomstene.

Statlig eierskap, nye eiere i Statoil

Det vises i proposisjonen til at Statoils rolle i norsk olje- og gasspolitikk har endret betydelig karakter de siste 10-15 årene. Selskapet opererer på forretningsmessige betingelser på lik linje med de øvrige deltakerne på norsk kontinentalsokkel, og er ikke lenger et instrument i petroleumspolitikken. Gjennom ivareta-keransvaret for SDØE, er imidlertid selskapet pålagt å legge verdiskapingen av det samlede statlige engasjement til grunn ved rangeringen av ulike beslutningsal-

ternativ. Dette kan medføre at de beslutningene selskaps ledelse må treffe, kan være influert av andre hensyn enn bedriftens egne forretningsmessige interesser.

Fullt statlig eierskap er derfor ikke lenger et nødvendig eller hensiktsmessig virkemiddel for å realisere petroleumspolitiske hovedmål. Disse oppnås gjennom skatte- og avgiftspolitikken, konsesjonspolitikken, ved lover, forskrifter og enkeltvedtak, og ved at forholdene for øvrig legges til rette for en best mulig utnyttelse av våre olje- og gassressurser. EØS-avtalen har dessuten hatt innvirkning på sektoren direkte og gjennom sekundærlovgivning, som innebærer at Statoil ikke kan gis særfordeler og skal konkurrere på like vilkår med andre selskaper. Norges forpliktelser etter EØS-avtalen betyr at eierskapet i Statoil ikke kan brukes som politisk virkemiddel.

Regjeringen foreslår i proposisjonen å åpne opp for flere eiere i Statoil ved å børsnotere selskapet. Det vises til at utvidet eierskap vil tilføre ny kompetanse, nye partnere og ny kapital. Statoil skal fortsatt være et norskbasert selskap, og hovedkontor med tilhørende hovedledelse, beslutningsmyndighet og strategifunksjoner skal være lokalisert i Norge.

Regjeringen viser til:

- Det er ikke lenger hensiktsmessig eller nødvendig for staten å eie Statoil 100 prosent for å oppnå viktige samfunnmessige mål.
- Internasjonale avtaler (spesielt EØS) innebærer at eierskapet i Statoil ikke kan brukes som et politisk virkemiddel.
- Statoil er et internasjonalt selskap som i fremtiden må styrke sine posisjoner i utlandet. Dette innebærer ulik risiko og gjør selskapet mer krevende å eie.
- Selskapet vil ved en introduksjon av flere eiere få tilsvarende forretningsmessige betingelser som konkurrentene, herunder Norsk Hydro.
- Introduksjon av flere eiere vil innebære en opprydding og klargjøring av statens ulike roller i petroleumsvirksomheten. Dessuten vil Statoils rolle som forretningsmessig aktør bli klarere, noe som vil kunne virke positivt inn på interne beslutningsprosesser og bidra til å gjøre selskapet mer effektivt.
- Selskapets verdiutvikling vil bli et viktig signal og legge større press på selskapet til å fatte beslutninger som tjener verdiskapingen.
- Statoil vil få økt fleksibilitet til å ekspandere sin virksomhet ved bruk av aksjer som betalingsmiddel. Statoil vil på en bedre måte kunne delta i konsolideringen som pågår i petroleumssektoren hvis dette vurderes som ønskelig.
- Konkurranseskraften og verdiskapingen både til Statoil som selskap og norsk kontinentalsokkel som sådan, vil bli styrket dersom det inviteres inn flere eiere i selskapet.
- Statoil opererer i et kommersielt miljø der aktørene - kunder, partnere og leverandører - i all hovedsak er private.

Det vises videre til at introduksjon av flere eiere vil føre til at statens innflytelse over Statoil reduseres. Graden av dette vil avhenge av hvor stor del av selskapet som selges til andre. Etter introduksjon av andre eiere vil ikke lenger aksjelovens særregler for statsaksjeselskap gjelde for Statoil. Staten vil ikke lenger velge medlemmer til selskapets styre direkte, men velge medlemmer til selskapets bedriftsforsamling som så velger medlemmer til selskapets styre. Selskapets generalforsamling vil ikke kunne fastsette et høyere utbytte fra selskapet enn det styret foreslår eller godtar. Staten vil ikke kunne overprøve bedriftsforsamlingens beslutninger i saker som gjelder:

- Investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser.
- Rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken.

Det vises til at en konsekvens av endringen av eierskapet i Statoil er at dagens forvalterordning for SDØE må endres.

Regjeringen legger til grunn at staten skal beholde minst 0 av aksjene i selskapet.

Regjeringen foreslår at det ved børsnotering i første omgang tas inn nye eiere tilsvarende 10-25 pst. av selskapets verdi. Dette vil primært skje ved utstedelse av nye aksjer i morselskapet Den norske stats oljeselskap a.s i kombinasjon med salg av deler av statens aksjer, og da rettet mot norske og internasjonale kapitalmarkeder.

Regjeringen foreslår videre at Statoil skal gis anledning til å inngå eiermessige strategiske allianser med andre selskaper. Regjeringen legger til grunn at eventuelle strategiske eiere ikke introduseres i Statoil forut for en børsnotering. Gjennom en børsnotering vil det bli etablert en markedsverdi på Statoil, noe Regjeringen vurderer som nødvendig før det eventuelt blir inngått eiermessige allianser med andre selskaper.

Statens direkte økonomiske engasjement, SDØE

SDØE representerer betydelige verdier og inntekter for staten. Staten er direkte deltaker gjennom SDØE i over 150 utvinningstillatelser samt i rørledninger og landanlegg. Statoil ivaretar de operative og forretningsmessige funksjonene for SDØE på vegne av staten. Selskapet kommer med flere innvendinger til dagens ivaretakerordning, og peker på at den ikke er incentivriktig utformet. Introduksjon av flere eiere i Statoil vil kreve at dagens forvalterordning endres.

Regjeringen foreslår i proposisjonen at SDØE-andeler tilsvarende 20 pst. av verdiene i SDØE inngår i en restrukturering av det statlige engasjementet, forutsatt at staten oppnår tilfredsstillende vilkår. Det foreslås at staten beholder SDØE-andeler tilsvarende 80 pst. av verdiene i SDØE. Andelene Regjeringen legger opp til å selge til Statoil vil utgjøre om lag 15 pst., mens ande-

lene en legger opp til å selge til Norsk Hydro og andre selskaper skal utgjøre om lag 5 pst.

Som en del av restruktureringen foreslår Regjeringen dessuten at det foretas et bytte mellom staten og Den norske stats oljeselskap a.s, slik at staten reduserer sine eierandeler i Europipe II og utvalgte felt og øker sine eierandeler i Norpipe og Statpipe.

Videre foreslår Regjeringen at det som en del av restruktureringen foretas en endring i eierstrukturen i råoljeterminalen på Mongstad, slik at staten får en eierandel.

Regjeringen foreslår at Statoil dels skal betale for SDØE-andeler i kontanter, dels vil SDØE-andeler kunne inngå i selskapet som tingsinnskudd. Det vil bli tatt endelig stilling til den mest hensiktsmessige betalingsform i lys av den best egnede kapitalstruktur for oljeselskapet.

Oppgjør for SDØE-andeler fra andre selskaper vil skje i kontanter.

Regjeringen legger opp til at staten fortsatt skal kunne ta SDØE-andeler i fremtidige konsesjonstildelinger.

Nytt selskap til å forvalte SDØE

Regjeringen foreslår at det skal opprettes et nytt statsaksjeselskap som skal forvalte SDØE-porteføljen i utvinningstillatelser, rørledninger og landanlegg som staten beholder andeler i.

Det nye selskapet skal realisere formålet uten å inneha tilsvarende kompetanse som tradisjonelle oljeselskaper. Nye statlige deltakerandeler vil bli forvaltet av selskapet. Selskapet skal ikke selv søke om nye tillatelser, og det skal ikke gis operatørskap. Virksomheten selskapet er involvert i, vil være funksjonelt knyttet til petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel. Regjeringen foreslår at SDØE-andelene skal forvaltes av selskapet for statens regning og risiko. Utgifter og inntekter knyttet til SDØE-andelene vil fortsatt kanaliseres over statsbudsjettet.

Regjeringen foreslår at selskapet lokaliseres til Stavanger.

Regjeringen vil fremme en egen odelstingsproposisjon med forslag til lovgivning som regulerer selskapet.

Nytt transportselskap for naturgass

Regjeringen foreslår i proposisjonen at det skal opprettes et uavhengig selskap for transport av naturgass på norsk kontinentalsokkel. Dette bygger på følgende forhold:

- Transport- og behandlingsanleggene skal tjene alle produsenter av gass og bidra til en samlet effektiv utnyttelse av ressursene på kontinentalsokkelen.
- Den ansvarlige for driften av transportsystemene for gass skal opptre nøytralt i forhold til alle brukerne av transportsystemet.
- Den ansvarlige for driften har en sentral rolle når det gjelder videreutvikling av transportsystemet.

Regjeringen foreslår at transportselskapet organiseres som et aksjeselskap. Det legges opp til at alle tekniske driftsoppgaver fortsatt utføres av de organisasjonene som gjør dette i dag etter avtale med det nyopprettede transportselskapet. Dette innebærer at det nye selskapet skal konsentrere sine oppgaver om systemdrift, lisensadministrasjon og overordnet tilsyn med den samlede transportinfrastrukturen på norsk kontinentalsokkel.

Videre foreslås det at transportselskapet skal overta ansvaret for rørledninger og transportrelaterte behandlingsanlegg for gass. Dette er anlegg som ut fra ressursforvaltningsmessige og sikkerhetsmessige hensyn er integrert i driften av transportsystemet for gass. Selskapet skal inntil videre eies av staten, inntil man har funnet en varig form på eierskapet i rørsystemene på kontinentalsokkelen.

Departementet legger opp til at alle selskaper som har ansvar for gassrørledninger og transportrelaterte anlegg skal behandles på samme måte.

Departementet legger videre til grunn at det nye transportselskapet ikke skal engasjere seg i videreføring av naturgass eller annen industriell virksomhet som går ut over de behovene som knytter seg til selve transportfunksjonen. Ansvaret for slik virksomhet må fortsatt ligge hos oljeselskapene og andre kommersielle aktører.

Opprettelsen av transportselskapet vil ifølge departementet ikke innebære endringer i eierskapet til rørledninger eller behandlingsanlegg. Tariffer for bruk av infrastrukturen påvirkes heller ikke.

Videre prosess

Regjeringen vil i løpet av våren 2001 ta nærmere stilling til tidspunktet for børsnoteringen, og det arbeides med å legge til rette for at børsnotering av Statoil kan finne sted i løpet av 2001. Salg av SDØE-andeler til Statoil vil bli gjennomført før børsnoteringen. Etablering av forvalterselskapet for SDØE og transportselskapet for naturgass vil også skje før børsnoteringen. Departementet viser til at salg av SDØE-andeler til andre selskaper enn Statoil kan skje parallelt - eller noe tidsforskjøvet - i forhold til salgsprosessen overfor Statoil.

Regjeringen legger ikke opp til noen vesentlige endringer i organiseringen av avsetningen av statens olje og gass. Statoil vil således fortsatt ivareta avsetningen av statens olje og gass.

Regjeringen har foretatt omfattende juridiske vurderinger av de ulike forslagene, herunder en vurdering av EU-/EØS-rettslige spørsmål. Regjeringen mener at forslagene kan gjennomføres innenfor gjeldende rettslige rammer.

KOMITEENS MERKNADER

Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Aud Blattmann, Gunn Karin Gjul, Bent Hegna, Anders Hornslien, lederen Tore Nordtun og Torny Pedersen, fra Kristelig Folkeparti, Hilde Frafjord Johnson og Bror Yngve Rahm, fra Høyre, Bent Høie og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Øyvind Korsberg og Øyvind Vaksdal, fra Senterpartiet, John Dale, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, og fra Venstre, Gunnar Kvassheim, ser forslagene i St.prp. nr. 36 (2000-2001) som en oppfølging av St.meld. nr. 39 (1999-2000) om olje- og gassvirksomheten og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 89 (2000-2001). I innstillingen uttalte komiteen bl.a.:

"Komiteen vil fremheve den store betydningen innpektene fra petroleumsvirksomheten har hatt for utviklingen av det norske velferdssamfunnet. Olje- og gasssektoren har sammen med maritime næringer blitt trukket frem som den sterkeste og mest betydningsfulle næringsklyngen i Norge. Det har under hele oljeæraen vært en bevissthet om at reservene vil ta slutt. Men den teknologiske utviklingen i bransjen har ført til at perspektivene for næringen har blitt lengre enn det som en gang var prognosene. I 1998 falt oljeprisene dramatisk og det satte seg på mange måter en mer pessimistisk holdning til næringen som har blitt sittende fast.

Komiteen vil understreke at petroleumsvirksomheten sine fremtidsutsikter i Norge er betydelig lengre enn dens historie. I uoverskuelig fremtid vil denne næringen være av stor betydning for en videre utvikling av vårt velferdssamfunn, sysselsettingen og verdiskapingen. Dette er et viktig perspektiv for justeringen av norsk petroleumspolitik, og innebærer at Norge fortsatt må satse målrettet på utvikling, utdanning og forskning i tilknytning til denne betydningsfulle næringsklyngen."

Komiteen mener at petroleumsvirksomheten er en fremtidsrettet næring med potensiale for vekst og utvikling. I lang tid fremover vil næringen være av stor betydning for det norske samfunn. Nye prognoser viser at oljen blir minst like viktig som gassen frem mot 2030. Mye tyder på at olje- og gasssektoren blir en av Norges viktigste næringer i hele dette århundret. Komiteen vil imidlertid påpeke at dette lange perspektivet ikke kommer av seg selv. Det er teknologien som gir oss nye muligheter til å utvinne stadig større andeler av olje- og gassressursene på det enkelte felt ved at vanskeligere tilgjengelige ressurser kan utvinnes. Ved siden av forskning er mangfold og konkurranse viktige forutsetninger for å fremme teknologisk utvikling.

Komiteen vil videre peke på at ikke-fornybare, ressursbaserte næringer utvikler seg i faser. Petroleumssektoren befinner seg nå på mange måter i overgangen mellom to faser. Den første var preget av store funn med ekstraordinær høy inntjening. Vi er på vei inn

i en periode som i større grad vil preges av behovet for industriell og teknologisk utvikling for å få mer ut av ressursene og for å få kostnadene ned. Komiteen mener derfor at det blir stadig viktigere å ha et industrielt perspektiv på næringen hvor videreutvikling, kunnskap og kompetanse blir sentralt. Komiteen viser til at industrielle "spin-offs" til andre sektorer og internasjonal satsning vil bli mer sentralt i fremtiden. Komiteen er opptatt av å sikre det langsiktige teknologiske løftet som petroleumsressursene gir og kan komme til å gi Norge.

For å fremme teknologisk utvikling og sikre at norsk sokkel forblir et attraktivt investeringsområde, er det nødvendig med en kontinuerlig vurdering av rammebetingelsene for næringen.

Komiteen viser til at det er tre prosesser som har relevans i forhold til dette:

- Endringer i regelverket gjennom fjorårets oljemelding (Innst. S. nr. 89 (2000-2001)).
- Endringer i eierskapsforholdene og styringssystemet gjennom denne proposisjonen og denne innstilling.
- Endringer i petroleumsbeskatningen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at oljemeldingen ga en lang rekke nye virkemidler for å sikre forutsigbarhet og transparens på sokkelen. Hensikten bak disse endringene var blant annet å bedre incentivene for effektivitet og lavere kostnader. Flertallet vil understreke at det må sikres at selskapene konkurrerer om å skape størst mulige verdier, samt å styrke konkurransen og det reelle mangfoldet på sokkelen og dermed industriens kreativitet og politikernes handlerom. Det er bebudet en sak til Stortinget om de fiskale rammebetingelsene, og flertallet forventer at den vil ha tilsvarende profil og innretning. I den anledning er det naturlig å se på vilkårene for nykommere og for omsettelighet av feltandeler.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at gjennom behandlingen av reguleringsregimet, delprivatisering av Statoil og forvaltningen av SDØE vil næringen få et fornyet sett av rammebetingelser som vil gi grunnlag for langsiktig verdiskaping innenfor alle deler av den petroleumsrelaterte industriklyngen.

Komiteen viser til at petroleumsindustrien er en kompetanseindustri med et betydelig verdiskapingspotensiale. Komiteen vil understreke at økt satsing på forskning og teknologiutvikling er nødvendig for å utløse disse verdiene. Komiteen mener at staten både som myndighet og som betydelig eier, har et ansvar for å fremme forskning, utvikling og industrialisering av nye ideer. Gjennom eierskap og skatt vil sta-

ten hente ut mer enn halvparten av gevinsten som oppnås gjennom teknologiske fremskritt. Statens bidrag til FoU står ikke i forhold til dette.

Komiteen mener at de offentlige bidragene til petroleumsrettet forskning og utvikling må økes og vil be departementet om å vurdere ulike modeller for dette. Komiteen vil be om tilbakemelding i forbindelse med statsbudsjettet for 2002.

Samtidig vil komiteen vise til at energi og miljø er valgt som et av fire prioriterte satsingsområder innenfor norsk forskning og utvikling. Komiteen vil understreke betydningen av at innsatsen innenfor petroleumsrelatert FoU styrkes i denne sammenheng, både gjennom fordelingen av midler fra Forskningsfondet, innenfor Norges forskningsråds programmer og gjennom økte midler til Demo 2000 over statsbudsjettet.

Komiteen vil videre peke på at den samfunnsvitenskapelige forskningen på petroleumssektoren er av stor betydning. Bevilgningene har imidlertid blitt skåret kraftig ned de senere år. Komiteen mener det er viktig å øke bevilgningene slik at den kompetansen som er bygget opp kan utvikles videre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at bidragene til petroleumsrettet forskning må være langsiktige og forutsigbare, og vil derfor ta finansieringen av denne forskningen ut av det årlige statsbudsjettet.

Disse medlemmer viser til at erfaringene fra den årlige budsjettbehandling, inkludert også for Fremskrittspartiet, er at for å få til andre prioriterte ønsker går dette lett ut over sekkebevilgninger som er lite spesifisert, slik som noen forskningsbevilgninger. Forutsigbarheten og grunnlaget for langsiktig planlegging og gjennomføring av forskningsprosjekter blir da omtrent umulig. Den modellen for å sikre forutsigbarhet og stabilitet som disse medlemmer vil fremme, er derfor at det avsettes for eksempel 10 mrd. kroner av de enorme SDØE-inntektene til et forskningsfond som kan delta i finansieringen av relevante og fornuftige forskningsprosjekter. Det er særlig viktig at det skapes en stabil organisasjonsform for et slikt fond, hvor avkastningen skal gå til målrettet forskning for å bedre utvinningsgraden av feltene, samt bedre teknologien for leting, konstruksjon av produksjonsinstallasjoner, med mer. Disse medlemmer mener at opprettelsen av et slikt fond vil medføre at staten tar sitt nødvendige ansvar for forskningen, og at det vil være utgifter til bedring av fremtidig inntekts ervervelse for staten - både som eier og som beskatningsmyndighet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede og vurdere ulike organisasjonsformer for et petroleumsforskningsfond på 10 mrd. kroner, hvor avkastningen benyttes til teknologisk forskning for å bedre utvinningsgraden, økonomien og sikkerheten på kontinentalsokkelen."

Med utgangspunkt i de langsiktige perspektivene for petroleumsvirksomheten er det av meget stor betydning at rekrutteringen til industrien bedres. Komiteen vil understreke industriens eget ansvar, men vil påpeke at også myndighetene må prioritere dette arbeidet.

Komiteen viser til at de norske oljeselskapene og den øvrige industri som er knyttet til petroleumsvirksomheten på norsk sokkel har bygget opp en kompetanse som på flere områder ligger i tet internasjonalt. Dette har gitt de norske oljemiljøene et godt grunnlag for en økende verdiskapende virksomhet utenfor norsk sokkel. Komiteen mener det er viktig at internasjonaliseringen fortsetter slik at den norske kompetansen kan utvikles videre og anvendes til verdiskapende virksomhet også etter at det vesentligste av de norske petroleumsressursene er utnyttet.

Komiteen er bekymret over rapportene om en negativ ulykkestrend på sokkelen. Komiteen legger avgjørende vekt på at hensynet til helse, miljø og sikkerhet ivaretas. Komiteen viser til at det er varslet en egen melding om helse, miljø og sikkerhet på norsk sokkel, og vil komme tilbake til disse viktige spørsmålene i den forbindelse. Komiteen vil likevel understreke at sikkerheten og de ansattes medinnflytelse skal sikres i forbindelse med den omorganisering som følger av proposisjonen og denne innstillingen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at partier som nå utgjør et flertall på Stortinget lovet velgerne at det ikke skulle skje vesentlige endringer i olje- og gasspolitikken i denne stortingsperioden. Dette medlem understreker derfor at av respekt for velgerne bør avgjørelsen i denne svært viktige saken utsettes til etter valget. Bare på den måten får velgerne mulighet til å si sin mening om denne saken, som vil legge avgjørende føringer på norske statsfinanser mange tiår framover.

Når flertallet likevel mener saken skal behandles helt på tampen av denne stortingsperioden, ønsker dette medlem å legge vekt på følgende hovedprinsipper:

- Petroleumsressursene eies av det norsk folk i fellesskap. Verdiene som skapes gjennom disse skal i størst mulig grad tilfalle det norske folk.
- Ressursene må forvaltes med hensyn på to mål: Størst mulig avkastning for fellesskapet og økologisk bærekraftighet.
- Det må legges opp til strukturer som sikrer at den langsiktige satsingen på helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, kan bedres. Privatisering av Statoil kan føre til svekkelse.
- Det er et mål på sikt å gjøre norsk økonomi mindre avhengig av oljeinntektene.
- Det må legges opp til at norske selskaper utenlands må bidra til at de nasjoner som tar imot selskapene, får hjelp til å gjennomføre en politikk som er i samsvar med den politikken Norge har ført overfor utenlandske selskaper her til lands.

Statlig eierskap (Statoilprivatisering)

Komiteen mener at statlig eierskap i likhet med privatisering, ikke er et mål, men et virkemiddel. Spørsmålet er hvordan vi på en best mulig måte kan oppnå de mål som settes. Da Statoil ble opprettet tidlig på 1970-tallet, var statlig eierskap begrunnet med behovet for å sikre norske interesser, de økonomiske og styringsmessige interessene, og behovet for å bygge opp nasjonal petroleumskompetanse i næringslivet og på myndighetssiden. Beslutningen om å opprette Statoil, og rammebetingelsene for petroleumsvirksomhetens første fase var forankret i en bred politisk enighet. Komiteen mener at utviklingen viser at politikken var vellykket.

I 1985 ble det inngått et nytt oljepolitisk kompromiss som innebar at pengestrømmen fra petroleumsvirksomheten til Statoil ble delt mellom staten og Statoil. En viss andel av bruttoutgiftene og bruttoinntektene knyttet til statens eierinteresser skulle kanaliseres direkte over statsbudsjettet, Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). Formålet var å hindre at Statoil fikk en alt for dominerende posisjon og sikre staten direkte kontroll med en større del av grunnrenten. Komiteen mener at reformen i 1985 har vist seg å være vellykket.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at rammebetingelsene for Statoil har endret seg på 1980- og 1990-tallet. Fra å være et politisk instrument og et privilegert selskap, konkurrerer Statoil i dag på rent forretningsmessig grunnlag i liberaliserte markeder både på den norske kontinentalsockelen og internasjonalt. Statoil er nå en kommersiell aktør.

Flertallet mener at målet om å bygge opp petroleumskompetanse er nådd. I dag er ikke statlig eierskap nødvendig for å videreutvikle kompetansen. Videre mener flertallet at de økonomiske og styringsmessige begrunnelsene for helstatlig eierskap ikke lenger er relevante. Dels fordi et for omfattende statlig eierskap kan redusere incentivene til økt verdiskaping på sokkelen, og dels fordi styring av virksomheten bedre kan sikres gjennom andre virkemidler enn helstatlig eierskap i selskaper. Staten kan dessuten sikre sine inntekter på andre måter enn ved eierandeler i oljeselskaper. Med mindre omfang av direkte eierskap kan staten utføre sin oppgave som kontrollør og regulator på en mer effektiv måte. Flertallet viser til at all petroleum i grunnen er statens eiendom og at det gir staten den forhandlingsposisjon den trenger for å etablere spilleregler på kontinentalsockelen. Dette underbygges også av statens rolle som bærer av norsk suverenitet på kontinentalsockelen.

Flertallet viser til at både Statoil som selskap og petroleumpolitikken står overfor nye utfordringer:

- Markedene for olje og gass dereguleres. Gjennomføringen av el- og gassmarkedsdirektivene i EU får

konsekvenser for Norge og selskaper som opererer på norsk sokkel og i sluttbrukermarkedet i EU.

- Nye områder åpnes for leting og produksjon. Det gir økt konkurranse om kapital, teknologi og menneskelige ressurser. I perioden 1989-1999 er mange lands petroleumsvirksomhet blitt åpnet for internasjonale selskaper, bl.a. Russland, Kasakhstan, Aserbajdsjan, Venezuela, Brasil, Iran, Vietnam og Algerie.
- Olje- og gassindustrien gjennomgår en omfattende restrukturering gjennom fusjoner, oppkjøp og etablering av nye allianser.
- Tidligere statseide oljeselskaper hel- eller delprivatiseres.
- Det pågår en kontinuerlig reduksjon av kostnader ved utvikling av teknologi og organisasjon, slik at den relative lønnsomhet av nye områder og hittil marginale ressurser stadig bedres. Hittil har på verdensbasis kostnadsreduksjonen mer enn oppveiet uttømmingen av det gunstigste ressursgrunnlaget. For Norge er det viktig å ligge i forkant av denne utviklingen ved en sterk innsats i forskning og utvikling og ved en åpen konkurranse i næringen.
- Norsk sokkel er kommet inn i en mer moden fase - særlig den sørlige del. Flere av de store feltene har allerede passert sin maksimale produksjonskapasitet, og er på vei inn i halefasen. Det gjøres færre og mindre funn. Likevel er det fortsatt potensiale for nye og vesentlige funn og stabil og langsiktig produksjon, særlig av gass.

Flertallet mener at disse utfordringene må møtes offensivt. Dersom det ikke vises vilje til å endre virkemidlene i møte med nye utfordringer, kan resultatet raskt bli et tilbakeslag både for de norske oljeselskapene og for virksomheten på norsk sokkel. Resultatet av handlingsvegring kan bli at statens inntekter fra petroleumssektoren faller. Flertallet har den motsatte ambisjon. Flertallet mener at det må legges til rette for at norsk sokkel skal være et attraktivt område for å investere og skape verdier, og for at norske selskaper kan styrke sin konkurranseposisjon både på norsk sokkel og internasjonalt. Flertallet legger vekt på at statens inntjening fra petroleumsvirksomheten må sikres når virkemidlene endres.

Flertallet viser til at statens kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten i 2000 kom:

- 98,2 mrd. kroner fra SDØE.
- 61,5 mrd. kroner fra skatter og avgifter.
- 1,702 mrd. kroner fra utbytte fra året 1999 til utbetaling i år 2000 av eierskap i Statoil.

Utbytte fra det direkte eierskapet i Statoil utgjorde en liten andel, om lag én pst. av statens kontantstrøm fra petroleumssektoren. Det er i hovedsak verdiskapingen på sokkelen som avgjør statens inntjening.

Flertallet mener avgjørelsen om delprivatisering og børsnotering av Statoil må bygge på en helhetlig vurdering. En slik vurdering må omfatte både hva som tjener det norske samfunnet, og hvilke nye muligheter det vil skape for selskapet.

Flertallet mener at dagens eierstruktur i Statoil er problematisk. For det første har staten en rekke oppgaver utover det å være eier. Når staten både er eier, lovgiver, kontrollør og skatteinnkrever, kan det oppstå rollekonflikter. Dernest hindrer dagens eierstruktur at selskapet eksponeres for samme markedsmessige overvåking som konkurrentene. Selskapet har heller ikke den samme mulighet til å delta i den restruktureringen og posisjoneringen som foregår i den internasjonale oljeindustrien. Flertallet mener at det helstatlige eierskapet nå fremstår som lite formålstjenlig for videreutvikling av selskapet.

Flertallet viser til at statens inntekter fra verdiskapingen på norsk sokkel på grunn av Statoils og SDØEs dominerende posisjon i stor grad er avhengig av Statoils effektivitet. Et hovedspørsmål er derfor om en delprivatisering og børsnotering av selskapet vil bedre selskapets prestasjoner.

Flertallet mener det er mange forhold som tilsier at Statoil bør delprivatiseres:

- Statoil vil få rammebetingelser mer på linje med konkurrentene som i hovedsak er private eller allerede er delprivatisert.
- Statoil vil få større frihet til å etablere allianser og større fleksibilitet til å ekspandere gjennom oppkjøp ved bruk av aksjer som egen valuta.
- Statoil vil få en mer effektiv beslutningsprosess ved stadig kontroll av resultater.
- Statoil vil i finansmarkedene få en kontinuerlig og objektiv måling av selskapets effektivitet.
- Statoil vil få risikovillige og vekstorienterte eiere.
- Statoil vil unngå den markedsmessige skepsis som i dag hefter ved statseierskap.
- Statens risiko knyttet til store investeringer innen petroleumsvirksomheten reduseres. Det samme gjelder den risiko som følger med Statoils aktiviteter utenfor norsk kontinentalsokkel.
- Et mer effektivt Statoil vil bidra til økt verdiskaping på norsk sokkel og dermed økte inntekter for det norske samfunn.
- Det vil redusere mulige rollekonflikter knyttet til statens mange roller.

Flertallet mener at disse faktorene samlet sett tilsier at Statoil delprivatiseres.

Flertallet vil understreke at Norge som oljenasjon har en interesse av et levende og mangfoldig petroleumsmiljø. Flertallet mener at en viktig forutsetning for dette er oljeselskap med sete innenfor landets grenser. Det er viktig for å skape synergier for industriell og teknologisk utvikling.

Flertallet vil understreke at formålet med å beholde statlig medeierskap i Statoil er å sikre at sel-

skapet forankres med hovedkontor i Norge. Et delprivatisert Statoil skal ha full kommersiell frihet.

Konklusjoner

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre, viser til at Regjeringen foreslår å åpne opp for nye eiere i Statoil med inntil ⁿ av selskapets verdi. Ved børsnotering foreslår Regjeringen at det i første omgang tas inn nye eiere tilsvarende 10 til 25 pst. av selskapets verdi, og at dette vil skje ved en kombinasjon av emisjon og nedsalg av statens aksjer.

Flertallet er enig i at Statoil delprivatiseres ved at det åpnes for nye eiere med inntil 1/3 av selskapets verdi. Flertallet mener at det ved børsnotering bør tas inn nye eiere tilsvarende 15 til 25 pst. av selskapets verdi, og at dette skjer ved en kombinasjon av emisjon og nedsalg av statens aksjer. Flertallet viser til proposisjonens vedlegg 6, rapport fra UBS Warburg, som anbefaler et initialt salg på 20 pst.

Flertallet viser til at Regjeringen åpner for at Statoil kan inngå eiermessige strategiske allianser med andre selskaper, men at dette først kan skje etter børsnotering av selskapet. Flertallet er enig i dette.

På denne bakgrunn vil flertallet fremme følgende forslag:

"Det åpnes for nye eiere i Den norske stats oljeselskap a.s med inntil 1/3 av selskapets verdi.

- I første omgang vil det tas inn nye eiere tilsvarende 15 til 25 pst. av selskapets verdi.
- Dette vil skje ved emisjon og nedsalg av statens aksjer."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet i lengre tid har arbeidet for en delprivatisering og børsnotering av Statoil, og viser bl.a. til Dokument nr. 8:52 (1998-1999) forslag fra stortingsrepresentantene Vaksdal, Korsberg og Jensen om dette.

Disse medlemmer mener at dette nå er en overmoden reform i og med at Statoil ikke lenger er et instrument i utøvelsen av norsk oljepolitikk, men et fullt ut integrert oljeselskap i konkurranse med andre. Det er derfor naturlig og nødvendig at Statoil får adgang til å arbeide under de samme rammebetingelser som sine konkurrenter bl.a. med et mer kompetent og entydig bedriftsøkonomisk eierskap.

Disse medlemmer mener at en børsnotering vil være avgjørende for at selskapet skal kunne reagere fra dag til dag på de krav kapitalmarkedet setter. I tillegg vil en børsnotering med det som det innebærer av nye rammevilkår og innsyn og oppmerksomhet danne en bedre bakgrunn for vurderingen av selskapets virksomhet opp mot konkurrentene.

Disse medlemmer mener videre at en børsnotering av selskapet vil være selve nøkkelen for at selska-

pet skal kunne tilpasse seg nåtidens og fremtidens strenge krav til eierkompetanse.

Disse medlemmer viser også til at ved en delprivatisering av selskapet vil forholdet mellom Statoil og myndighetene endre karakter og bygge på reelle forhandlinger mellom to parter og ikke mellom selskap og eier. Det er videre svært viktig at selskapet gis den nødvendige finansielle og markedsmessige handlefrihet som konkurrenter - både i Norge og i utlandet - nyter godt av.

Disse medlemmer vil påpeke at både innhold og formen i Statoils eierstruktur vil påvirke selskapets utvikling, fordi de begge påvirker målene for virksomheten, de incentiver som legges til grunn, hvilken frihet selskapet har til å treffe kommersielle beslutninger og muligheter til å finansiere nye prosjekter.

Disse medlemmer viser til at endringer i markeds- og konkurranseforholdene, samt ressursbildet på norsk sokkel, gjør at man gjennomtenker statens virkemiddelbruk på nytt. Den norske stat spiller i dag tre nokså forskjellige roller i olje- og gassvirksomheten:

- For det første er staten ressurseier, regulator og skattemyndighet med ansvar for de samlede rammevilkår på norsk sokkel.
- Derest er staten eier av kommersielle selskaper.
- Og til sist er staten også direkte investor og produsent av petroleum gjennom sitt økonomiske engasjement (SDØE).

Disse medlemmer vil påpeke at hver av disse tre rollene i seg selv er krevende og omfattende. I tillegg er det et viktig politisk spørsmål å avklare hva som er den riktige politiske balansen mellom disse rollene, samt hindre en uønsket og kompliserende sammenblanding av rollene. Etter disse medlemmers syn bør statens hovedoppgave være å legge rammebetingelsene til rette for en forsvarlig olje- og gassproduksjon, samt å sikre samfunnet den best mulige avkastning gjennom en skatte- og avgiftslegging som medfører færrest mulige skadevirkninger for virksomheten som sådan.

Disse medlemmer peker på at Statoil har blitt et modent oljeselskap, hvilket aktualiserer spørsmålet om eierskap. Det kan være gode grunner til å beskytte en ung industri, blant annet ved statlig deltakelse, men det er like gode grunner til å utsette en moden industri for kapitalmarkedets krav til effektivitet, noe en børsnotering vil sikre.

Disse medlemmer viser til Regjeringens forslag om å børsnotere og delprivatisere Statoil med inntil ⁿ av selskapet, og at det i første omgang tas inn nye eiere tilsvarende 10-25 pst. av selskapets verdi.

Disse medlemmer mener imidlertid at det allerede ved børsintroduksjon må signaliseres at ytterligere nedsalg av statens eierandel skal finne sted innenfor en gitt tidsperiode. Dette for å få øket aksjenes attraktivitet i markedet, og derigjennom få realisert aksjene til en best mulig og riktig pris.

Disse medlemmer vil derfor ta til orde for ytterligere nedslag av statens eierandel til ⁿ innen en tiårs periode, og vil videre påpeke at en eierandel av denne størrelsesorden vil hindre "uheldige" vedtektsendringer i selskapet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen børsnotere og delprivatisere Statoil ved at:

- 15 pst. av aksjene overføres til det norske folk slik at hver enkelt innbygger får invitasjon til å tegne seg for sin andel av aksjene. Alle som tegner seg, får sin aksjepost kostnadsfritt. Dette omfatter alle norske statsborgere over 18 år.
- 20 pst. av aksjene i selskapet legges ut for salg.
- Ytterligere nedslag av statens eierandel, til en tredjedel, skal finne sted innen en periode på ti år fra børsintroduksjon.
- Statens resterende aksjer overføres til Nærings- og handelsdepartementets ordinære forvaltning."

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti meiner Statoil framleis bør vera eit heileigd statleg selskap. Statoil vart skipa tidleg på 1970-talet for å sikre norske interesser. Mellom anna skulle oljeselskapet vera eit instrument i arbeidet for å bygge opp petroleumskompetanse, så vel i næringsliv som i offentleg forvaltning. Dette viste seg å vera ein vellukka politikk. I dag er Statoil ein kommersiell aktør på den norske kontinentalsokkelen. Selskapet engasjerer seg også internasjonalt, og det kan gå inn i strategiske alliansar med andre. Statoil tek f.eks. del i partnerskap med ulike andre oljeselskap i Aserbajdsjan, Venezuela, Vest-Europa og utanfor Angola og Nigeria. Desse medlemene kan ikkje sjå at nye vilkår, som fylgjer av liberalisering og internasjonalisering av næringslivet, talar for å endra eigartilhøva i Statoil. Det er ikkje dokumentert at oljeselskap som heilt eller delvis er private er meir effektive i produksjon og leiting etter olje og gass enn det statlege Statoil.

Desse medlemene ser at det finnst argument som isolert sett talar for delprivatisering av Statoil. Risiko som følgje av internasjonalisering og fall i oljeprisen er kanskje det viktigaste omsynet i så måte. Desse medlemene meiner argumenta som talar for at Statoil framleis skal vere 100 pst. i statleg eie likevel veg tyngst. Desse medlemene stiller seg difor skeptisk til tankar om at eit privatisert Statoil vil framstå som eit meir konkurransedyktig selskap.

Desse medlemene har merka seg at det i St.prp. nr. 36 (2000-2001) vert vist til ein rapport av 13. august 1999, utarbeidd av styret i Statoil. Styret peikar her på at Statoil sin eigarstruktur ikkje er eksponert for marknaden på line med konkurrentane. Det heiter vidare at selskapet er "forankret direkte i det politiske system på en måte som ikke gjelder for andre aktører. Dette påvirker både bedriftens interne kultur og dens kommersi-

elle handlefrihet." Etter desse medlemene sin oppfatning vil det i alle fall verta vanskeleg å avspegle marknadsverdi på aksjane i ein situasjon der staten held fram som dominerande hovedaksjonær. Og etter eit nedslag til f.eks. ^o av aksjane vil den framtidige børskursen vera lite interessant for staten, ettersom det ikkje er aktuelt å selje ytterlegare aksjar.

Desse medlemene vil framhalda at staten har hatt òg også for framtida bør ha andre målsetjingar for eigarskapen enn berre eit størst mogeleg overskot for selskapet. Den norske stats oljeselskap bør ikkje kunne engasjere seg kvar som helst, utan omsyn til menneskerettar og miljø. I tilfelle der fellesskapet sine interesser ikkje samsvarer med dei interesser selskapet måtte ha, må samfunnet sitt beste ha forrang. Fordi staten har ein annen agenda enn ei rein pengeplassering, må Statoil oppretthaldast som eit 100 pst. statleg eigd selskap.

Desse medlemene er kritiske til at det i proposisjonen ikkje vert trekt opp noko perspektiv på den miljøpolitiske dimensjonen i saka. Petroleumsressursane må forvaltast i eit langsiktig perspektiv, av omsyn til miljø og komande generasjonar. Ei prioritering av ressursparing framfor finanssparing vil ikkje kunne sameinast med interessene til eit delprivatisert Statoil.

Desse medlemene meiner eit heileigd statleg Statoil sjølv sagt skil seg frå private selskap. Såleis har Statoil i § 10 i sine vedtekter føresegner utover dei generelle reglane i aksjelova. § 10 gjev styresmaktene høve til å påverke alle saker som må reknast å ha stor politisk og prinsipiell verdi og/eller saker som kan få vesentlege verknader for samfunn og samfunnsøkonomi. Desse medlemene ser § 10 som uttrykk for at staten har høve til å påverke utviklinga. Staten bør difor som eigar ha klare oppfatningar av si rolle. Svaret på viktige utfordringar er såleis aktivt eigarskap, ikkje endra eigeomsstruktur.

Desse medlemene meiner eit selskap som forvaltar ein stor del av fellesskapet sine ressursar bør vere opent for ein stor grad av innsyn. Det innsyn som kan vinnast i høve til marknaden ved ei børsnotering veg ikkje opp for tapet av offentleg innsyn frå generalforsamlinga og Riksrevisjonen si side som ei delprivatisering fører med seg.

Desse medlemene vil peike på at privatisering vil presse det statlege eigarskapet inn i ei passiv form. Ei "forsiktig" delprivatisering medfører gliding mot meir privatisering. Det vil i ein slik situasjon ikkje vera råd å etablere ei stabil og varig ordning eller eit sterkt og tydeleg eigarskap. Denne utviklinga vil vera uheldig.

Desse medlemene har merka seg at ynsket om nye partnerar, ny kompetanse og ny kapital blir lagt til grunn for forslaget om å privatisere/børsnotere Statoil. I serleg grad vert det i St.prp. nr. 36 (2000-2001) lagt vekt på at ulike engasjement medfører fleire typar risiko; geologisk, teknisk, økonomisk og politisk. Det vert argumentert for at fleire eigarar betre vil kunne vurdere selskapets evne til å ta ulike typar risiko. Men

det finst lite av erfaringar som byggjer opp under ein slik tankegang. Desse medlemene vil dessutan understreke faren for at ein delprivatisering kan innebære eit billegsal av offentleg eigedom.

Desse medlemene vil fremja følgjande forslag:

"Statoil skal halde fram som eit heileigd statleg selskap."

Desse medlemene vil i tråd med ynsket om eit aktivt eigarskap gå inn for at interessene og målsetjingane til eigaren vert tydelegare reflektert i vedtektene til Statoil. Petroleumpolitikken vil dei komande åra bli sterkt prega av innhaldet i internasjonale miljøavtaler. Statoil bør på same måte som andre store energiselskap som Shell og BP, posisjonere seg offensivt som produsent av alternative energiløysingar. I lys av denne utfordringa vil det vera aktuelt å oppdatere Statoil sin formålsparagraf.

Desse medlemene vil difor foreslå følgjande ordlyd:

"Statoils oppgave skal være å drive undersøkelse, utvinning, transport, markedsføring og salg av petroleum og avledelede produkter, herunder utvikling av teknologi for bedre og mer miljøvennlig utnytting og anvendelse av olje og gass samt utvikling av alternative fornybare energikilder. Statoil skal bidra til en bærekraftig utvikling."

Desse medlemene meiner det òg bør bli vedtektsfesta at FoU-einingane skal vera lokalisert til Norge og at hovudkontoret framleis skal liggja i Stavanger.

Salg av aksjer til småsparere

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre, viser til proposisjonen hvor det fremgår at Regjeringen vil vurdere særskilte tiltak for å stimulere etterspørselen fra småinvestorer. Flertallet vil understreke viktigheten av norske private aksjonærer i Statoil. For å stimulere småsparere til å kjøpe aksjer i Statoil, mener flertallet det er nødvendig med særskilte tiltak, og vil be departementet legge til rette for det.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er det norske folk som er de reelle eierne av Statoil, og at det på den bakgrunn vil være både naturlig og riktig å gi en viss andel av aksjene vederlagsfritt til norske statsborgere over 18 år som en såkalt "folkeaksje", samt at hver enkelt står fritt til å omsette sin andel.

Disse medlemmer vil påpeke at en slik løsning vil gi den reelle eier muligheten til selv å disponere sine eierandeler i langt større grad enn hva tilfellet er i dag, samt at en slik løsning vil være en skikkelig vok-

senopplæring til det norske folk om hvordan børs og aksjemarkedet fungerer.

Statens direkte økonomiske engasjement (restrukturering av SDØE)

Komiteen viser til at Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE) ble opprettet med virkning fra 1. januar 1985, ved at Statoils utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel ble delt i en direkte økonomisk del til staten og en økonomisk/industriell del til Statoil. I dag har staten andeler i 150 tillatelser. SDØE har 44 pst. av de gjenværende ressursene i felt som er i drift, under utbygging eller planlagt utbygget. Til sammenlikning har Statoil 14 pst. og Hydro 11 pst.

Komiteen viser videre til at staten gjennom SDØE siden 1985, og frem til utgangen av 1999 har investert om lag 302 mrd. 2000-kroner. Frem til 1996 var årlig netto kontantstrøm fra SDØE lavere enn 9 mrd. kroner - eller sågar negativ. Fra 1996 har SDØE gitt en høy årlig netto kontantstrøm, noe som ifølge prognosene vil fortsette i årene som kommer, selvsagt avhengig av oljeprisen.

Komiteen viser til at delprivatisering av Statoil vil kreve at dagens ordning, hvor Statoil forvalter SDØE på vegne av staten, må endres. Komiteen mener at det også uavhengig av en delprivatisering er grunnlag for en vurdering av ivaretakerordningen. Det vises i den forbindelse til proposisjonens vedlegg, hvor Statoils styre skriver:

"Dagens ivaretakermodell lider med andre ord under den svakhet at det ikke alltid er lønnsomt for ivaretakeren å maksimere SDØEs interesser." (sidehenvisning gjennom fotnote)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, mener videre at en delprivatisering av Statoil og etablering av en ny forvalterordning aktualiserer spørsmålet om salg av deler av SDØE. Flertallet er enig med departementet i at ulike hensyn må veies mot hverandre i en slik vurdering, og at det må legges avgjørende vekt på om eventuelle salg bidrar til å øke verdiskapingen på norsk sokkel og ikke svekker statens samlede inntjening fra petroleumsvirksomheten.

Komiteen mener det er et hovedmål at norsk sokkel skal være et attraktivt investeringsområde med høy verdiskaping. Norsk sokkels konkurransekraft påvirkes dels av naturgitte forhold på norsk sokkel som ressurspotensial, og dels av de myndighetsbestemte rammebetingelsene på norsk sokkel sammenliknet med rammebetingelsene internasjonalt. Ifølge UBS Warburg (jf. vedlegg nr. 6 til St.prp. nr. 36 (2000-20001)) preges norsk sokkel av høye kostnader sammenliknet med andre områder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at det er flere faktorer

som i sum kan gi dårlige incentiver og høye kostnader på norsk sokkel. Sammenliknet med britisk sokkel preges norsk sokkel av mindre mangfold av rettighetshavere og operatører samtidig som eierandelene er lave. Det gjelder særlig for operatørene, men også når man ser de to største andelshaverne i lisensene samlet. Kombinasjonen av små andeler og høy marginalskatt svekker incentivene til å få kostnadene ned ved effektiv ledelse.

Komiteen viser til at skjevheter i eierstrukturen mellom ulike felt innenfor samme utvinningsområde også hemmer virksomheten og verdiskapingen. Interessekonflikter som oppstår på grunn av dette reduserer mulighetene til å oppnå løsninger som for utvinningsområdet samlet sett vil gi den største verdi-skapingen og den beste ressursutnyttelsen.

Komiteen viser til at selskapene har presentert flere eksempler på hvordan en restrukturering av eierskapet innenfor områder og i enkeltlisenser kan bidra til å utløse et betydelig verdiskapingspotensial. Det vises til statsrådets svar av 14. februar 2001 på spørsmål fra komiteen, hvor statsråden bruker beregninger presentert i en rapport fra Statoil av 15. november 2000:

"Det omfattende analysearbeidet som er gjort i løpet av 2000 viser at verdiskapingspotensialet i Statoils kjerneområder ligger i størrelsesorden 110-130 mrd. kroner.

Sannsynligheten for å kunne fatte beslutning om de tiltak som kreves for å realisere potensialet, varierer mellom 10-50 % før restrukturering, 60-90 % etter."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at Statoil i beregningene som knytter seg til Tampen, Halten Nordland og Troll/Sleipner bygger på et betydelig større salg enn det Regjeringen har anbefalt.

I samme brev refererer statsråden videre til Statoils vurderinger knyttet til Tampen-området:

"Maksimal verdiskaping i dette området forutsetter tiltak som kan samordne bruk av anleggene for dermed å redusere driftskostnadene og øke ressursuttaket. De løpende kostnader reduseres blant annet ved å samordne vedlikeholdsarbeidet, boreoperasjoner og innføring av felles innkjøpsrutiner og lagerhold på tvers av feltene i området. I tillegg planlegges en optimalisering av driften på tvers av hovedfeltene ved at olje og gassbehandling etter hvert samles på et færre antall plattformer. Videre planlegges en felles elektrisitetsforsyning til området. Dette gir lavere driftskostnader, mulighet for å forlenge den økonomiske levetid og økt utvinning av olje og gass. Anslagene for økt olje og gassutvinning er anslått til om lag 1,1 mrd. fat oljeekvivalenter."

Flertallet viser til at Statoil selv har beregnet verdiskapingspotensialet i Tampen-området til 50 mrd. kroner, og at sannsynligheten for å kunne realisere

dette er 10-50 pst. uten eiermessig restrukturering og 60-90 pst. med eiermessig restrukturering. Flertallet viser til samme brev hvor statsråden konkluderer med:

"Basert på Oljedirektoratet og GCA (Gaffney, Cline & Associates) si vurdering, Statoil sine utgreiingar, samt dei utrekningane som er gjort av rådgjevarane, er det mi vurdering at det er eit godt grunnlag for omfattende effektiviseringsgevinstar som følgje av eit sal av SDØE-eigardelar."

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i at en restrukturering av Statens direkte økonomiske engasjement med et selektivt og målrettet salg av SDØE-andeler, kan bidra til å rette opp skjevheter i eierstrukturen som i dag hemmer en realisering av verdiskapingspotensialet. Et slikt salg kan også redusere interessekonflikter mellom ulike eiergrupperinger og dermed redusere behovet for såkalte redetermineringer, dvs. revisjon av eierfordelingene innenfor en unit (et olje- eller gassfelt som strekker seg over to eller flere blokker i et område). Det vises til at siste redeterminering på Snorre-feltet kostet omlag 300 mill. kroner i 1998-1999. Dette er en kostnad som ikke skaper noen nye verdier. Hvis de samme midlene hadde vært anvendt til f.eks. å øke total utvinning i feltet, ville denne alternative ressursbruken sannsynligvis ha skapt store verdier. Det er om lag 20 unit'er på norsk sokkel i dag som jevnlig gjennomgår redetermineringer.

Komiteen viser til proposisjonen, vedleggene og høringene som komiteen har gjennomført, hvor det er sannsynliggjort at norsk sokkel har et betydelig verdiskapingspotensial, og at dette bl.a. kan realiseres gjennom en opprydding i teigblandingen. Komiteen viser også til at konsolideringen og restruktureringen av eierinteressene på britisk sokkel på 1980-tallet ga positive synergieffekter.

Komiteen viser til at SDØE-porteføljen er meget omfattende og spenner fra lisenser i letefasen til store modne felt som har vært i produksjon i flere tiår. Ved en vurdering av salg mener komiteen at flere forhold må vektlegges:

- Om en balansering av eierstrukturen innenfor et område kan bidra til høyere verdiskaping.
- Om en styrking av operatørens andeler kan øke incentivene til effektiv drift og derigjennom øke verdiskapingen.
- Om salg kan bidra til at små felt i større grad kan utvikles.
- Om et større mangfold kan øke konkurransen og verdiskapingen.

Komiteen viser til at man på britisk side har maket å få til lønnsomme utbygginger av felt som er 1/5 av størrelsen til det som i Norge beskrives som småfelt. Komiteen mener det vil være naturlig å se flere

lisenser i småfelt i sammenheng for å gjøre det mer attraktivt å utvikle disse.

I den sammenheng mener komiteen det kan være riktig å bruke SDØE-andeler til å oppnå en bedre eierbalanse mellom lisenser som naturlig kan utvikles sammen.

Komiteen understreker at begrunnelsen for salg av SDØE-andeler er målet om å øke verdiskapingen på sokkelen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at SDØEs omfattende og sammensatte portefølje tilsier at fremgangsmåten ved salg må vurderes i det enkelte tilfellet. Det må derfor foretas en grunnleggende avveining av hva som maksimerer statens samlede inntekter. Summen av salgsinntektene og nåverdien av de økte fremtidige skatteinntektene som kan oppnås ved mer effektiv utvinning og drift, må veies opp mot nåverdien av fortsatt statlig eierskap til andelene uten denne gevinsten. Målet med omstrukturering av eierforholdene på norsk sokkel er å øke verdiskapingen og dermed bidra til å styrke skattegrunnlaget og statens inntekter.

Flertallet viser til at dersom man legger til grunn at det er skjevheter i eierstrukturen mellom ulike lisenser som i første rekke hemmer verdiskapingen, er det ikke nødvendigvis gitt at denne best kan rettes opp ved å auksjonere ut SDØE-andelene, men snarere ved bruk av rettet salg. Maksimal verdi for staten utgjøres av en kombinasjon av salgpris på andeler i SDØE og fremtidige skatteinntekter fra de berørte feltene.

Komiteen forutsetter at departementet foretar en vurdering av prinsippene knyttet til salgsprosessen, men at det til enhver tid legges til grunn at salg av SDØE-andeler skal skje til markedsverdi, og på en slik måte at statens samlede inntjening fra petroleumsvirksomheten ikke svekkes.

Komiteen mener at målet om å øke effektiviteten og verdiskapingen på sokkelen tilsier at deler av SDØE bør selges. I en vurdering av hvor mye som kan selges, hvor raskt og på hvilken måte, må det tas hensyn til at SDØE har vist seg som et robust redskap for å sikre staten grunnrente. Det må også tas hensyn til den rolle SDØE kan ha for å underbygge statens overordnede ansvar for ressursforvaltning. Komiteen vil spesielt understreke hensynet til en langsiktig gassforvaltning. I tillegg må det vektlegges at den SDØE-porteføljen som beholdes, må få en sammensetning som gjør at den kan forvaltes på en effektiv måte.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, understreker at hensikten med SDØE ikke skal være maksimal størrelse i omfang, men maksimal lønnsomhet for staten.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at erfaringene fra senere år viser at kontantstrømmen fra SDØE er robust overfor

svingninger i oljeprisen. SDØE er et hensiktsmessig virkemiddel til å ta grunnrente, særlig fra de store olje- og gassfeltene.

Dette flertallet mener på denne bakgrunn at staten bør beholde betydelige andeler i de store olje- og gassfeltene og bevare SDØE som et virkemiddel i fremtiden.

Konklusjoner

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre, viser til at Regjeringen foreslår å selge SDØE-andeler tilsvarende 20 pst. av SDØEs verdi til Statoil, Norsk Hydro og andre forutsatt at staten oppnår tilfredsstillende vilkår. Andelen Regjeringen legger opp til å selge til Statoil vil utgjøre om lag 15 pst., mens andelen en legger opp til å selge til Norsk Hydro og andre selskaper vil utgjøre om lag 5 pst.

Flertallet vil understreke at begrunnelsen for salg av SDØE-andeler er å øke verdiskapingen på norsk sokkel og derigjennom øke statens inntekter fra petroleumsvirksomheten. Det bør derfor legges vekt på at salg av andeler fremmer områderasjonalisering. Flertallet vil samtidig understreke at SDØE har vist seg som et robust redskap for å sikre staten grunnrente. Dette tilsier at staten bør beholde betydelige andeler i de store olje- og gassfeltene. Flertallet vil peke på at hensynet til en langsiktig gassforvaltning tilsier særlig varsomhet i salg av andeler i de store gassfeltene.

Flertallet viser til at Regjeringen foreslår at Statoil dels skal betale for SDØE-andeler i kontanter, og dels at SDØE-andeler kan inngå i selskapet som tingsinnskudd. Oppgjøret for SDØE-andeler fra andre selskaper vil skje i kontanter. Videre understreker Regjeringen at alle transaksjoner skal skje til markedsverdi. Flertallet slutter seg til dette.

Flertallet vil foreslå at SDØE-andeler tilsvarende 21,5 pst. av SDØEs verdi selges til Statoil, Norsk Hydro og andre forutsatt at staten oppnår tilfredsstillende vilkår. Flertallet vil foreslå at om lag 15 pst. selges til Statoil, og at om lag 6,5 pst. selges til Norsk Hydro og andre.

På denne bakgrunn vil flertallet fremme følgende forslag:

"SDØE-andeler tilsvarende 21,5 pst. av SDØEs verdi selges til Den norske stats oljeselskap a.s, Norsk Hydro og andre."

Flertallet viser til Ot.prp. nr. 48 (2000-2001) og merknader til § 11-6 styrets oppgaver, hvor det står:

"Styret pålegges i første ledd annet punktum en plikt til løpende å vurdere sammensetningen av porteføljen av deltakerandeler og fremme forslag til endringer dersom det synes ønskelig.

Flertallet viser til at det nye SDØE-selskapet vil få en betydelig portefølje. Med utgangspunkt i målet

om å maksimere statens inntekter vil det være styrets oppgave å vurdere bytte og eventuelt salg av SDØE-andeler. Flertallet vil be departementet om å utarbeide retningslinjer for dette.

Flertallet ber videre departementet i egnet form komme tilbake til Stortinget med en vurdering av restruktureringspotensialet på sokkelen og mulige tiltak som ytterligere kan maksimere statens inntekter.

Flertallet viser videre til at Regjeringen foreslår å foreta et bytte av SDØE-andeler mellom staten og Statoil, slik at staten reduserer sine andeler i Europipe II og utvalgte felt og øker sine andeler i Norpipe og Statpipe og får eierandeler i råoljeterminalen på Mongstad. Flertallet slutter seg til dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at deler av SDØE-andelene på sokkelen med fordel kan selges til oljeselskapene. Dette kan bidra positivt til å styrke norsk sokkels konkurransekraft, og i tillegg være et positivt bidrag til å rydde opp i teigblandingen på sokkelen.

Disse medlemmer tar imidlertid avstand fra den forfordelingen av Statoil, og til dels også av Norsk Hydro, som Regjeringen legger opp til i sitt forslag.

Disse medlemmer kan i tillegg vanskelig se at et rettet salg mot enkelte selskaper kan være i tråd med konkurransereglene - verken nasjonalt eller innenfor EØS-området.

Disse medlemmer vil legge auksjonsprinsippet til grunn ved et eventuelt salg, da dette er den eneste måten en kan få frem den reelle markedsprisen på andelene, i og med at alle selskaper da vil få anledning til å by på andelene. Andelene kan også ha variert attraktivitet selskapene imellom, da for eksempel selskaper som er posisjonert i en lisens kan ha større interesse og dermed tilby mer for en andel i lisensen, enn selskaper som ikke er representert i lisensen fra før av.

Disse medlemmer vil legge til grunn at markedsøkonomiske prinsipper og derigjennom høyest mulig pris ved salg må være viktigere enn å forfordele norske selskaper, og vil minne om at dersom norske selskaper skal kunne hevde seg internasjonalt må vi signalisere at vi behandler internasjonale selskaper på en rettfærdig måte i Norge.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti syner til forslaget til departementet om å selje SDØE-deler tilsvarande 20 pst. av verdiane av SDØE. Slik desse medlemmene ser det, representerer forslaget ei rimeleg avveging mellom statsfinansielle og industrielle omsyn. Fram til no har SDØE tilført staten grunnrente, henta inn gjennom ein stor kontantstraum. Systemet har vist seg å vera robust, og det bør i all hovudsak førast vidare. SDØE har vist seg å vera ein effektiv måte å inndra grunnrente på.

Desse medlemmene vil likevel peike på at finansiell hausting av oljeformuen bør supplerast med strategiar som kan generere industriell og teknologisk ver-

diskaping. Jamvel om dette medfører at kontantstraumen vert redusert, vil utsiktene til å oppnå effektiv ressursforvaltning og meir konkurransedyktige olje- og gassmiljø tale for restrukturering av SDØE i det omfanget departementet foreslår.

Desse medlemmene har serleg festa seg ved at slik restrukturering kan føre til at tilleggsvordiar vert realiserte og at det vil vera viktig å selje SDØE-deler i felt, funn og i leiteareal der ressurspotensialet er lite og der lønsemda venteleg også er liten.

Desse medlemmene vil åtvare mot at det skjer sal av SDØE-deler i eit større omfang enn det departementet foreslår. Det må leggast avgjerande vekt på om eventuelle sal medverkar til å auke verdiskapinga på norsk sokkel og ikkje minkar dei samla inntektene staten har av petroleumsværksemda. Men det knyter seg stor risiko til slike vurderingar. M.a. er det dokumentert at prisinga av SDØE-deler er usikker. Dessutan vil skatteinntekter, serleg sett i eit lengre perspektiv, vera ein usikker mekanisme samanlikna med dagens kontantstraum.

Desse medlemmene har merka seg at fordelinga av SDØE-deler slik departementet foreslår, med 15 pst. til Statoil og 5 pst. til Norsk Hydro og andre, ved sida av å reflektere ynskje om endra eigedomstilhøve for å kunne oppnå meir effektiv ressursforvaltning, også skal medverke til å styrke sentrale operatørar på norsk kontinentalsokkel. Serleg legg departementet vekt på å sikre Statoil ein solid ressursbase og ein sterk finansiell posisjon, m.a. for å utvikle det internasjonale engasjementet og å skape eit slagkraftig europeisk gasselskap.

Desse medlemmene er samd i ei slik vurdering, men vil understreke at det ikkje er storleik, men effektiv drift som vil avgjere framtida til selskapet.

Desse medlemmene foreslår:

"Stortinget gjer Regjeringa fullmakt til å selje SDØE-andeler tilsvarande 20 pst. av SDØEs verdier til Den norske stats oljeselskap a.s., Norsk Hydro og andre."

Desse medlemmene viser til at viktige gassinteresser er knytt til framtidig forvaltning av nokre få store felt. I den grad det vert lagt opp til sal av SDØE-delar i slike felt må det knytast særskilt løyve frå styresmaktene og statleg forkjøpsrett til delane for å hindre at heile eller bitar av desse vert avhenda vidare.

Desse medlemmene foreslår:

"Ein statleg forkjøpsrett må knytast til sal av delar i Troll, Ormen Lange, Oseberg, Åsgard, Snøvit og Kristin."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at SDØE-deltakelsen har blitt gradvis redusert. I 14. konsesjonsrunde (1994) utgjorde SDØE-andelen 37,6 pst. av nye tildelinger. I 16. runde utgjorde SDØE-

andelen i gjennomsnitt 15 pst. Flertallet mener at det har vært en riktig utvikling - både fordi funnene i de senere rundene har vært mindre og fordi for store SDØE-andeler svekker incentivene til effektiv drift.

Komiteen viser til at SDØE er et feltspesifikt virkemiddel for å sikre staten en direkte andel av grunnrenten.

Komiteen legger til grunn at staten kan ta andeler i nye felt i fremtidige konsesjonsrunder.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at SDØE sin dominerande posisjon på norsk sokkel skal bli ført vidare i framtidige konsesjonsrunder.

Desse medlemene vil fremje følgende forslag:

"SDØE sin dominerande posisjon på norsk sokkel skal vidareføres i framtidige konsesjonsrunder."

Komiteen vil understreke at den dynamikken som myndighetene ønsker å skape ved å selge SDØE-andeler, også kan oppnås gjennom en større grad av bytte og omsetting av andeler mellom selskapene. Komiteen vil derfor be departementet om å legge til rette for og stimulere en friere omsetning av andeler.

Fremtidig forvaltning av SDØE

Komiteen viser til at en delprivatisering av Statoil innebærer at dagens forvalterordning av SDØE må endres. Komiteen slutter seg til det overordnede formålet for SDØE, nemlig "å sikre best mulig forvaltning av ressursene og høyest mulig verdiskaping for staten".

Komiteen viser til at departementet har vurdert ulike modeller for fremtidig forvaltning av SDØE. I den sammenheng har Grunnlovens bestemmelser om statlig forretningsdrift og forvaltning av statlig eiendom stått helt sentralt. I den forbindelse har mekanismer og kompetanse til å avklare eventuelle interessekonflikter mellom staten som andelshaver og øvrige deltakere i lisensene vært et viktig spørsmål. Ivaretagelse av SDØE innebærer både en vurdering av hva som er det beste beslutningsalternativet i det enkelte interessentskap, men også hva som samlet sett tjener SDØE-porteføljen.

Komiteen viser til at departementet foreslår å opprette et nytt statsaksjeselskap som skal forvalte SDØE-porteføljen i utvinningstillatelser, rørledninger og landlegg som staten beholder andeler i.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i at en slik modell kan sikre at de hensyn som følger av Grunnlovens bestemmelser om statlig forretningsdrift ivaretas.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre, legger til grunn at selskapets mål vil være å maksimere statens netto kontantstrøm i

et langsiktig perspektiv. Samtidig er det en helt klar forutsetning at selskapet ikke skal utvikle seg til et tradisjonelt oljeselskap. Dette flertallet mener det er nødvendig å foreta klare avgrensninger for å unngå at selskapet over tid "eser" ut og i realiteten utvikler seg til et nytt statlig ordinært oljeselskap. Dette flertallet vil også understreke at det må etableres klare suksesskriterier og etableres metoder som måler om disse oppnås. Dette flertallet vil be departementet om å ta initiativ til det.

Dette flertallet viser til at departementet legger til grunn at:

- Selskapets aktiviteter skal være knyttet til petroleumsvirksomheten på norsk sokkel.
- Selskapet skal ikke selv søke om nye tillatelser.
- Selskapet skal ikke gis operatørskap.
- Utgifter og inntekter knyttet til SDØE-andelene vil fortsatt kanaliseres over statsbudsjettet.
- Selskapet drives med midler bevilget over statsbudsjettet.

Dette flertallet slutter seg til dette.

Dette flertallet mener at hensynet til at selskapet skal ha en liten og effektiv organisasjon, og ikke utvikle seg til et nytt oljeselskap, innebærer at selskapet må sette bort ulike oppgaver til eksterne aktører slik det også åpnes for i proposisjonen. Dette flertallet viser til proposisjonens vedlegg nr. 9, hvor professor dr. juris Erling Selvig understreker:

"Selve prinsippet om adgang til å gjøre bruk av forretningsfører vil imidlertid måtte bli et av hovedelementene i en ny forvaltningsordning dersom en vil unngå en utvikling som i praksis innebærer oppbygging av et nytt statlig oljeselskap."

Dette flertallet slutter seg til dette.

Dette flertallet mener det er viktig å sikre en sammensetning av SDØE-porteføljen som muliggjør en god forvaltning av statens andeler, uten at det nye SDØE-selskapet utvikler seg til et nytt oljeselskap. Dette flertallet mener derfor at porteføljen bør konsentreres om et begrenset antall felt og utvinnings-tillatelser.

Dette flertallet mener det er viktig å sikre en effektiv forvaltning og en optimalisering av SDØE-porteføljen. Med utgangspunkt i målet om å sikre maksimal inntjening for staten i et langsiktig perspektiv, mener dette flertallet at selskapet skal kunne bytte og selge SDØE-andeler. En forutsetning er imidlertid at dette skjer innenfor de retningslinjer generalforsamlingen trekker opp.

Dette flertallet viser til Regjeringens forslag om å opprette et nytt statsaksjeselskap for ivaretagelse av SDØE. Dette flertallet viser til de retningslinjer og rammer som er trukket opp i proposisjonen og i merknadene i denne innstilling, og slutter seg til forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er ikke enig i Regjeringens forslag om å opprette et nytt statsaksjeselskap som skal forvalte SDØE-porteføljen i utvinningstillatelser, rørledninger og landanlegg som staten beholder andeler i.

Disse medlemmer ønsker i stedet å overføre SDØE-porteføljen til Folketrygdfondet, med klar instruks om å optimalisere verdiene i andelene.

Disse medlemmer åpner også muligheten for å selge deler av andelene, dersom dette er økonomisk fordelaktig for staten. Det må imidlertid være en forutsetning for et eventuelt salg at auksjonsprinsippet legges til grunn, slik at ingen blir forfordelt, og at man derigjennom får frem den reelle markedsverdi av andelene.

Disse medlemmer vil i tillegg ta til orde for en ytterligere begrensning av SDØE-andeler i nye felt og utvinningstillatelser, og at man i fremtiden sikrer statens kontantstrøm gjennom skattesystemet.

Disse medlemmer vil derfor foreslå:

"Stortinget ber Regjeringen å overføre den fremtidige forvaltning av SDØE-porteføljen til Folketrygdfondet med instruks om å optimalisere verdiene i andelene.

Folketrygdfondet kan, dersom en finner det økonomisk fordelaktig, selge andeler til oljeselskapene under den forutsetning av at auksjonsprinsippet legges til grunn."

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merka seg at dagens forvaltarordning av SDØE må endrast dersom Statoil vert delprivatisert. Det knyter seg store problem til ei slik omlegging. M.a. eksisterer fare for at det nye selskapet utviklar seg til å bli eit tradisjonelt oljeselskap. Mange tiltak må i tilfelle setjast i verk for å hindre ei slik utvikling. Desse medlemene meiner problema knytta til det nye regimet er eit viktig argument mot delprivatisering av Statoil, og vil såleis vise til sine merknader under avsnittet "Statlig eierskap, nye eiere i Statoil".

Desse medlemene meiner endringar av staten sitt samla engasjement i petroleumssektoren tilseier ein gjennomgang av staten si rolle som regulatør på norsk sokkel og det lovverket som er knytt til aktiviteten på sokkelen. Desse medlemene foreslår:

"Stortinget ber Regjeringa legge fram ei melding til Stortinget om korleis staten si rolle som myndigheit kan styrkast og korleis petroleumslova og anna relevant lovverk kan ivareta staten sine interesser i ein ny oljepolitisk situasjon."

Avsetting av petroleum

Når det gjelder avsetning av produsert petroleum fra SDØE, understrekes det i proposisjonen at forvaltningsordningen må sikre; "at man oppnår målsettingen om høyest mulig verdiskaping for staten". Komiteen

slutter seg til dette målet. Komiteen er også enig i at målet om å maksimere inntektene fra salg av statens olje tilsier at det må vurderes om avsetning gjennom flere enn ett selskap best tjener dette formål.

Komiteen slutter seg til at Statoil initialt kan forestå avsetning av all den olje SDØE-andelene genererer.

Komiteen viser videre til at det ikke legges opp til noen endring i organiseringen av statens gass. Det betyr at Statoil fortsatt vil ivareta avsetningen. Komiteen er enig i dette, men viser til statsrådets svar av 24. januar 2001 på spørsmål fra komiteen, hvor det understrekes at dette ikke innebærer noen evigvarende eksklusiv rett for Statoil til å selge statens gass. Statsråden skriver:

"Avsetjingsordninga kan verta endra av staten som majoritetseigar med ein viss varslingsfrist."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre, slutter seg til at det tilligger SDØE-selskapet å følge opp avsetningen av statens olje og gass og om nødvendig foreta justeringer i det praktiske opplegg.

Flertallet mener det er viktig at den nye organiseringen som følger med delprivatiseringen ikke skaper nye rollekonflikter for staten.

Flertallet viser til at organisering av departementenes ansvarsområde er Regjeringens ansvar. Flertallet vil allikevel be Regjeringen om å vurdere hvordan de nye selskapene og eierskapet i Statoil best kan organiseres for å redusere faren for rollekonflikter.

Stemmeregler

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det nye selskapet vil få selvstendig stemmerett i interessentskapene. Flertallet forutsetter at departementet vurderer og setter opp kriterier for omfanget og bruken av stemmeretten. Flertallet viser videre til at departementet vil endre stemmereglene slik at det legges mindre vekt på kravet til hvor mange deltakere som kreves for å fatte beslutning og større vekt på andelsflertall.

Flertallet viser til at de norske oljeselskapene Statoil, Norsk Hydro og det nye SDØE-selskapet samlet sett vil ha en svært dominerende posisjon på sokkelen. Selv om disse selskapene ikke vil ha felles interesser i alle sammenhenger, mener flertallet at en ensidig vekt på andelsflertall vil kunne svekke verdien av det mangfold som de mindre rettighetshaverne representerer. Flertallet legger derfor til grunn at hensynet til mangfold fortsatt skal ivaretas selv om reglene i større grad vil legge vekt på andelsflertall.

Transportselskap for naturgass

Komiteen viser til at Norge fra primært å være en "oljenasjon" i årene fremover i økende grad vil bli en "gassnasjon". Mens oljeproduksjonen flater ut og etter hvert vil synke, vil vi om få år levere om lag 70 milli-

arder kubikkmeter gass til det europeiske markedet. Dette gir oss en markedsandel på 20 til 40 pst. i mange viktige forbruksland, i Frankrike og Tyskland, henholdsvis nesten 40 pst. og nesten 30 pst. Komiteen viser videre til at etterspørselen etter gass i Europa forventes å øke kraftig i de kommende 20 år. Ved siden av Russland og til dels Algerie vil Norge spille en viktig rolle som gasseksportør til Europa. Komiteen vil understreke at Norges rolle som sentral gasseksportør har en utenrikspolitisk og sikkerhetspolitisk side i tillegg til de perspektiver den gir for industriell utvikling og verdiskaping.

Komiteen mener at sentrale målsettinger for norsk gasspolitikk er å sikre verdien av norske gassressurser, og å sikre en effektiv ressursforvaltning, samt en størst mulig andel av verdiskapningen.

Komiteen viser til at gassmarkedet er i endring som en konsekvens av liberaliseringen av markedet. Dereguleringen skaper nye muligheter for Norge som gasseksportør. Samtidig preges situasjonen av usikkerhet, både om utviklingen i markedet og om hvilke konsekvenser dereguleringen får for organiseringen av gassalget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, mener at de strukturelle endringene som foretas på bakgrunn av delprivatiseringen av Statoil, er robuste, og sikrer nødvendig fleksibilitet til å ivareta norske interesser.

Komiteen viser til at infrastrukturen for naturgass består av rik- og tørrgassrørledninger som knytter feltene og leveransestedene sammen. Behandlingsanlegg og terminaler er også knyttet til infrastrukturen. Den samlede infrastrukturen for gass er bygget opp av interessentskap og selskaper som eier av en eller flere rørledninger med behandlingsanlegg og terminaler. Statoil er operatør for de fleste (94 pst.) av disse interessentskapene og selskapene. Med basis i denne gjennomgående operatørrollen har Statoil i praksis fått grunnlag for å drive de enkelte rørledninger og terminaler som en enhetlig infrastruktur. Samtidig har Statoil, etter SDØE, den største eierinteressen i den gassen som transporterer. Det omfattende operatørskap har gitt Statoil mulighet til å bygge opp en unik kompetanse på området. Komiteen mener at Statoil har ivarett sitt ansvar på en god måte. Samtidig gir Statoils dominerende posisjon selskapet mulighet til å realisere konkurransefordeler.

Komiteen viser til at spørsmålet om å sikre nøytralitet og en mer effektiv utnyttelse av transportkapasiteten har vært fremme tidligere, uavhengig av spørsmålet om delprivatisering av Statoil. I 1995 vurderte selskapene, etter henvendelse fra Olje- og energidepartementet, en samordning av transportsystemene for tørrgass. Selskapene kom den gang frem til en avtale som ble kalt "GasLed". Departementet underkjente

imidlertid den foreslåtte samordningen - bl.a. med bakgrunn i "at departementet ikke finner det ønskelig å vurdere de foreslåtte forlengelser av konsesjonstider på det nåværende tidspunkt". (Jf. brev fra OED av 1. juli 1997.)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at en delprivatisering av Statoil og en endring av organiseringen av gassalget aktualiserer spørsmålet om å sikre nøytralitet i gasstransportsystemet.

Flertallet viser til at proposisjonens forslag om å opprette et uavhengig transportselskap for naturgass begrunnes med behovet for å sikre: effektivitet, nøytralitet og videreutvikling av gasstransportsystemet. Flertallet slutter seg til disse målene. Flertallet mener imidlertid at den foreslåtte modellen har svake incentiver til effektiv drift for å få tariffene ned og i forhold til industriell utvikling i tilknytning til behandlingsanleggene. Flertallet ser også at forslaget kan føre til en viss duplisering av stillinger og kompetanse.

Flertallet mener det er viktig å sikre klare ansvarsforhold i spørsmål som knytter seg til helse, miljø og sikkerhet. Det tilsier et enhetlig ansvar for drift av rørledninger og transportrelaterte anlegg.

Flertallet mener at transportselskapet for å kunne fylle den rollen det er tiltenkt, bl.a. å sikre en best mulig ressursforvaltning, har styring og kontroll med anlegg som er av avgjørende betydning for transport av gass. Selskapets oppgaver må omfatte systemdrift, lisensadministrasjon og overordnet tilsyn med den samlede norske transportinfrastrukturen.

Flertallet mener det er ønskelig at endringene i transportorganiseringen ikke har unødige skadevirkninger for Statoil. Derfor legges det opp til at alle tekniske driftsoppgaver fortsatt kan utføres av de organisasjonene som utfører dette i dag, slik proposisjonen legger opp til.

Flertallet viser dessuten til St.prp. nr. 36 (2000-2001) der det fremgår at det nyopprettede transportselskapet på Bygnes fortsatt skal styre gasstrømmene gjennom rørledningsnettet, og således ha hånd om transporten av 90 pst. av den norske gassen til kontinentet. Dette innebærer således at arbeidsplassene i tilknytning til dagens driftsorganisasjon på Bygnes og Kårstø bevares.

Flertallet vil understreke at Statoil på vegne av eierne av Kårstø-anleggene fortsatt skal utføre alle tekniske drifts- og utviklingsoppgaver ved det nåværende industriutbygget og ha ansvaret for eventuell fremtidig industriutbygging. Flertallet forutsetter også at opprettelsen av gasstransportselskapet ikke skal medføre endringer når det gjelder potensialet for videre industriell utvikling på Kårstø-området. Flertallet vil understreke betydningen av en videre satsing på industriutvikling i dette området, og vil be Regjeringen legge til rette for dette.

Flertallet viser til at det i proposisjonen legges til grunn at en endring i systemet for gasstransport må på plass før Statoil delprivatiseres. Flertallet slutter seg til dette.

Flertallet mener imidlertid at det er viktig at en varig løsning for gasstransporten sikrer tilstrekkelige incentiver til effektiv drift og industriell utvikling.

Flertallet viser til proposisjonen, hvor det står:

"Selskapet skal inntil videre eies av staten, inntil man har funnet en varig form på eierskapet i rørsystemet på kontinentalsokkelen."

Flertallet viser til at den modell som selskapene selv forhandlet frem, GasLed, bygget på følgende motiver:

1. Bedre bruk av transportkapasiteten til redusert kostnad
 - Tilrettelegge for høyere utnyttelse av transportkapasiteten ved at denne betraktes samlet
 - Ingen preferanser mht. hvilke rørledninger gassen transporteres i gir kostnadseffektiv ruting av gassen
 - Bedre muligheter til å blande gassen for å nå kvalitetsspesifikasjonene på leveransepunktene
 - Realisere stordriftsfordeler
2. Forenkle den kommersielle kompleksiteten
 - Etablere fleksibilitet overfor skiftende markedsbehov
 - Redusere antall avtaler og operasjonelle prosedyrer
3. Nøytralisere potensielle interessekonflikter mellom selskapene
 - Ens eierskap i hele systemet
 - Utjevning av transporttariffer mot forskjellige leveringspunkt

Flertallet er kjent med at flere forhold er endret siden avtalen ble forhandlet frem i 1995. Flertallet antar likevel at et felles eierselskap for transportsystemene for gass som omfatter de ulike rørledninger og transportrelaterte landanlegg, i hovedsak kan baseres på de samme prinsippene som lå til grunn for GasLed. Omfanget må vurderes, men et omfang tilsvarende hva det er lagt opp til for transportselskapet synes naturlig. Derfor bør det ikke være egne eierselskap for f.eks. Kårstø-anlegget.

Et selskap som har skiperne av gass inne på eiersiden, og har andeler opp mot skipingsprofil vil ha sterkere incentiver til effektiv drift, enn et 100 pst. statlig operatørselskap.

Flertallet mener det er i norsk interesse at selskapene tar ut fortjeneste på feltene, og ikke i transportsystemet.

Konklusjoner

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, slutter seg til at operatøransvaret for gasstransportselskaper overføres fra nåværende operatører og forankres i et nytt statselskap før delprivatiseringen av Statoil finner sted. Flertallet slutter seg også til at det nye selskapet overtar de funksjoner som er knyttet til operatøransvaret i samsvar med retningslinjene i proposisjonen. Flertallet forutsetter imidlertid at det raskest mulig etableres et felles eierselskap for transportsystemene for gass i hovedsak basert på samme prinsipper som det "Gasled" som tidligere er foreslått av selskapene selv. Dette selskapet kan overta operatørrettighetene og funksjonene knyttet til gasstransportsystemene enten ved at det nye statselskapet overdras til dette eller gjennom hensiktsmessige og tilsvarende løsninger.

Flertallet mener på denne bakgrunn at departementet bør innkalle de aktuelle selskapene til forhandlinger med siktemål å etablere en samlet eierstruktur for gasstransport som i hovedsak bygger på prinsippene i GasLed.

Flertallet viser også til at departementet i proposisjonen åpner for en eiersammensetning i operatørselskapet hvor produsentselskapene er representert, dog slik at staten beholder en majoritetsandel i selskapet. Flertallet vil be departementet om å ta initiativ til dette, dog slik at staten beholder en eierandel på minst 51 pst. Flertallet mener at dette kan gjennomføres raskt.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merka seg at endring av organiseringa av sal av gass aktualiserer spørsmålet om å sikre nøytralitet i gasstransportsystemet. Dersom EU sitt gassmarknadsdirektiv vert sett i verk på norsk sokkel, vil det vera naudsynt å etablere eit uavhengig transportselskap for naturgass. Desse medlemene merkar seg at departementet skisserer ein modell som skal ivareta eit slikt omsyn. Det heiter at selskapet inntil vidare skal vera i statleg eige, inntil ein har funne fram til ei varig form for eigarskap i rørsystemet på kontinentalsokkelen. Oppbygginga av det nye selskapet vil føre til at Statoil mister ein viktig funksjon.

Desse medlemene peiker på at EU sitt gassmarknadsdirektiv kan innebere krav om store omlegginger av ordningene for salg av norsk gass.

Etter desse medlemene si oppfatning ivaretek EU sitt gassmarknadsdirektiv primært kortsiktige forbrukerinteressar på bekostning av omsynet til ein langsiktig balanse i gassmarknaden.

Desse medlemene vil minne om at Norge enno ikkje har teke endeleg stilling til EU sitt gassmarknadsdirektiv. Sett frå norsk side er det viktig at endringar i gassmarknaden ikkje vanskeleggjer eller hindrar langsiktige investeringar på sokkelen. Erfaringane frå til-

svarande liberalisering av gassmarknaden i USA styrker dette standpunktet. Det er såleis fare for at liberalisering av marknaden berre fører til eit kortsiktig fall i konsumentprisane, som fylgje av fallande investeringar i ny produksjonskapasitet.

Desse medlemene vil understreke at etablering av eit separat gassdistribusjonsselskap byggjer på føresetnaden om at liberaliseringa av EU sine energimarknader vil halde fram, upåverka av hendingane i California. Dette er likevel ein usikker føresetnad. Det vil såleis vera urett å trekkje langsiktige konklusjonar om eit transportselskap for gass før situasjonen omkring gassmarknadsdirektivet er avklara.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at så vel gassforhandlingsutvalgets (GFU) rolle som selger av all norsk gass og Statoils rolle som selger av SDØE-gassen kan være i strid med direktivet. Dette kan bety en kraftig svekkelse av Norges og Statoils markedsrett, noe som sannsynligvis vil medføre vesentlig reduserte inntekter for det norske folk.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen utrede og vurdere ulike organisasjonsformer for et petroleumsforskningsfond på 10 mrd. kroner, hvor avkastningen benyttes til teknologisk forskning for å bedre utvinningsgraden, økonomien og sikkerheten på kontinentalsokkelen.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen børsnotere og delprivatisere Statoil ved at:

- 15 pst. av aksjene overføres til det norske folk slik at hver enkelt innbygger får invitasjon til å tegne seg for sin andel av aksjene. Alle som tegner seg, får sin aksjepost kostnadsfritt. Dette omfatter alle norske statsborgere over 18 år.
- 20 pst. av aksjene i selskapet legges ut for salg.
- Ytterligere nedsalg av statens eierandel, til en tredjedel, skal finne sted innen en periode på ti år fra børsintroduksjon.
- Statens resterende aksjer overføres til Nærings- og handelsdepartementets ordinære forvaltning.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen å overføre den fremtidige forvaltning av SDØE-porteføljen til Folketrygdfondet med instruks om å optimalisere verdiene i andelene.

Folketrygdfondet kan, dersom en finner det økonomisk fordelaktig, selge andeler til oljeselskapene under den forutsetning av at auksjonsprinsippet legges til grunn.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Statoil skal halde fram som eit heileigd statleg selskap.

Forslag 5

Statoils oppgave skal være å drive undersøkelse, utvinning, transport, markedsføring og salg av petroleum og avledede produkter, herunder utvikling av teknologi for bedre og mer miljøvennlig utnyttning og anvendelse av olje og gass samt utvikling av alternative fornybare energikilder. Statoil skal bidra til en bærekraftig utvikling.

Forslag 6

Stortinget gjer Regjeringa fullmakt til å selge SDØE-andeler tilsvarende 20 pst. av SDØEs verdier til Den norske stats oljeselskap a.s., Norsk Hydro og andre.

Forslag 7

Ein statleg forkjøpsrett må knytast til sal av delar i Troll, Ormen Lange, Oseberg, Åsgard, Snøvit og Kristin.

Forslag 8

SDØE sin dominerande posisjon på norsk sokkel skal vidareføres i framtidige konsesjonsrunder.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringa legge fram ei melding til Stortinget om korleis staten si rolle som myndigheit kan styrkast og korleis petroleumslova og anna relevant lovverk kan ivareta staten sine interesser i ein ny oljepolitisk situasjon.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet får fullmakt til:

1. å selge SDØE-andeler tilsvarende 21,5 prosent av SDØEs verdi til Den norske stats oljeselskap a.s, Norsk Hydro og andre,
2. at Den norske stats oljeselskap a.s dels skal betale for SDØE-andeler i kontanter, dels vil SDØE-andeler kunne inngå i selskapet som tingsinnskudd, og å ta endelig stilling til den mest hensiktsmessige betalingsform i lys av den best egnede kapitalstruktur for oljeselskapet,
3. å foreta et bytte av SDØE-andeler mellom staten og Den norske stats oljeselskap a.s, slik at staten

- reduserer sine andeler i Europipe II og utvalgte felt og øker sine andeler i Norpipe og Statpipe og får eierandeler i råoljeterminalen på Mongstad,
4. å åpne for nye eiere i Den norske stats oljeselskap a.s med inntil ⁿ av selskapets verdi. I første omgang vil det tas inn nye eiere tilsvarende 15-25 prosent av selskapets verdi. Dette vil skje ved emisjon og nedsalg av statens aksjer,
 5. å opprette et nytt statsaksjeselskap for ivaretagelse av SDØE, og
 6. å opprette et nytt statsaksjeselskap for transport av naturgass.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 4. april 2001

Tor Nordtun
leder

Jan Tore Sanner
ordfører

Aud Blattmann
sekretær